

УДК 343.131

В. В. Король
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права, процесу і криміналістики
Прикарпатського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СУДАХ І ЇХ ВПЛИВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ЗАСАДНИЧИХ ПОЛОЖЕНЬ ГЛАСНОСТІ Й ВІДКРИТОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

За останні півтора десяти років, після так званої «малої судової реформи», напевно, жодна інша засада кримінального процесу не зазнала такої трансформації, як засада гласності й відкритості судового провадження та його повного фіксування технічними засобами. Причому основні новації були пов'язані не стільки з нормативним закріпленням змісту цієї засади кримінального провадження, скільки з появою нових форм її реалізації.

Зокрема, можна виділити три основні етапи сучасного реформування засади гласності й відкритості судового провадження. Перший етап пов'язаний із прийняттям 22.12.2005 Закону України «Про доступ до судових рішень» [1], згідно з положеннями якого Державна судова адміністрація України забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень.

Другим етапом можна безперечно вважати створення офіційного веб-порталу «Судова влада», на якому розміщується інформація про список справ, призначених до розгляду; про список апеляційних скарг; щодо стадій розгляду судових справ і звітів про автоматизований розподіл тощо. Цей електронний ресурс було створено на підставі Положення про порядок організації доступу до публічної інформації, що знаходиться у володінні Державної судової адміністрації України, від 06.05.2011 [2], розробленого на виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 [3].

Третій етап пов'язаний із діяльністю нових недержавних організацій контролю, зокрема громадських організацій, метою яких є сприяння пришвидшенню судової реформи, підвищення рівня прозорості судочинства та відновлення довіри з боку наших громадян до судової влади. Нормативним підґрунтям діяльності таких організацій слугують Закони України: «Про інформацію» [4], «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» [5], «Про забезпечення права на справедливий суд» [6]. Саме таким сучасним формам громадського контролю в судах і їх впливу на реалізацію положень засади гласності й відкритості судового провадження присвячено статтю.

На жаль, питання громадського контролю в судах і реалізації відповідних положень Закону України «Про забезпечення права на справед-

ливий суд», яким були внесені зміни в тому числі й до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і ст. 27 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України ще не знайшли належного висвітлення в спеціальній науковій літературі. У дослідженні використані лише окремі напрацювання, які стосуються висвітлення в засобах масової інформації (далі – ЗМІ) судових процесів як засобу забезпечення відкритості й гласності судового провадження.

Метою статті є дослідження правової основи діяльності організацій громадського контролю у сфері судочинства, їх впливу на реалізацію засадничих положень гласності й відкритості кримінального провадження, а також аналіз новели Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо проведення в залі судового засідання фотозйомки, відео- та аудіозапису з використанням портативних відео- й аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду.

Одним із найяскравіших прикладів дієвого громадського контролю у сфері судочинства є *діяльність громадської організації «Відкритий суд»*. Її члени (активісти) на громадських засадах здійснюють відео- та аудіозйомки в судах, професійну обробку й монтаж записаного матеріалу, а також його аналіз і рецензування.

Реалізація цього проекту стала можливою тільки починаючи з 28 березня 2015 – з набуттям чинності новим Законом України «Про забезпечення права на справедливий суд», яким гарантовано можливість проведення в залі судового засідання фотозйомки, відео- та аудіозапису з використанням портативних відео- й аудіотехнічних засобів *без отримання окремого дозволу суду*.

Відзнятий матеріал транслюється на сайті та відеоканалі «Відкритого суду», де формується відеодосьє і здійснюється аналіз і надання правової оцінки судовим справам, професійному рівню учасників судового процесу (судді, прокурору, адвокату).

Метою цього проекту задекларовано підвищення довіри з боку громадян і зміцнення авторитету суду, підвищення фахового рівня суддів, адвокатів і прокурорів [7]. Важливим є також і те, що ця організація може працювати за зверненням громадян про допомогу, що надається на безоплатній основі. Громадська ініціативність «Відкритого

суду» виражається, зокрема, й у створенні різнопланових спецпроектів, а саме: «Репортер Відкритого суду», «Гучна справа», «Судовий рейд», «Суддя-антигерой».

Унікальність цього проекту підкреслює те, що жодна інша європейська держава не має аналогічної практики. За цим напрямом Україна фактично є свого роду експериментальним майданчиком. Партнери проекту з Європейського Союзу та США розцінюють діяльність «Відкритого суду» як ключовий елемент боротьби з корупцією та несправедливістю в судах і вважають, що успіх України зможе стати прикладом для застосування такого механізму в інших країнах світу.

Чимало громадських організацій і проектів створюються на основі міжнародної підтримки та допомоги. Одним із таких проектів у сфері взаємодії громадськості й судочинства є *проект «Справедливе правосуддя»*, що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) і працює в Україні з жовтня 2011 року. Проект має на меті вдосконалення законодавства, завершення судової реформи та покращення судової практики. Під покращенням судової практики мається на увазі підвищення показників прозорості з боку суду й довіри з боку громади. Основним завданням проекту є впровадження Законів України: «Про очищення влади» та «Про відновлення довіри до судової влади» [8]. Зокрема, саме організація «Справедливе правосуддя» є одним із фундаторів інтернет-платформи «Електронний суд».

Окрім громадських організацій і міжнародних проектів, на теренах України також розпочинають свою діяльність аналітичні центри. Одним із відомих прикладів є *Інститут медіаправа* (далі – ІМП), який визначає себе як незаангажований аналітичний центр, що об'єднує юристів та експертів, які спеціалізуються в медіаправі та правах людини.

Основним завданням ІМП в судовій сфері є надання безоплатної юридичної допомоги журналістам і громадським активістам в інформаційних питаннях, насамперед у питаннях доступу до публічної інформації [9]. Експерти ІМП є співавторами Законів України: «Про доступ до публічної інформації» (2011 р.), «Про інформацію» в новій редакції (зі змінами 2011 р.).

Аналіз правової основи діяльності вищезазначених організацій дає змогу зробити певні висновки. Насамперед варто підкреслити, що зародження та функціонування таких проектів показує рівень розвитку громадянського суспільства, вказує на демократичну складову і прагнення народу до самовдосконалення. Однак *не завжди такого роду діяльність пов'язана з процесуальними відносинами*. Мається на увазі, що діяльність таких організацій хоча й полягає в широкому висвітленні діяльності судів, проте не завжди отримує свою регламентацію в процесуальному законі.

Як зазначають Д. Голованов і С. Романов, «беручи участь у реалізації принципу гласності судочинства, журналіст є суб'єктом комплексу правовідносин. Правовідносини між журналістом як одним із осіб, які присутні в судовому засіданні в кримінальній справі, і судом регулюються кримінально-процесуальним законом... Але між зазначеними суб'єктами складаються й інші правовідносини, зумовлені особливим правовим статусом журналіста. Ці правовідносини не є специфічно кримінально-процесуальними й повинні докладніше регулюватися законодавством про ЗМІ щодо будь-яких аспектів взаємодії органів державної влади та журналістів із реалізацією останніми свого громадського обов'язку» [10].

Однією з небагатьох громадських організацій, що має процесуальну форму вираження, є вищезгаданий громадський проект «Відкритий суд». Його члени безпосередньо взаємодіють із судами, здійснюючи відеозйомку судових засідань. Реалізація такого проекту, як уже зазначалось, стала можливою лише завдяки прийняттю Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» і внесенню змін до низки законів. У новій редакції ч. 3 ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» закріплено, що учасники судового процесу, інші особи, присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис із використанням портативних відео- й аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, установлених законом. Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду.

Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання *повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав* [6].

Уведенням новели про використання портативної відеотехніки без дозволу судді законодавець значно розширив межі здійснення й засади гласності кримінального провадження. Водночас у ч. 6 ст. 27 КПК України зазначено, що кожен, хто присутній у залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, *використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої*. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо й телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін і можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду [11].

Отже, можемо спостерігати *виникнення правової колізії*, оскільки в КПК України чітко пе-

редбачене використання без дозволу судді лише портативних аудіозаписуючих пристроїв.

Із позицій правничої теорії не видається можливим надати однозначну рекомендацію щодо вирішення цієї колізії. З одного боку, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» належить до конституційних і його положення повинні поширюватись на різні види судочинства, у т. ч. й кримінальне; з іншого – існує загальне правило, що в разі розбіжності правил галузевих режимів регулювання фундаментальність кримінального процесуального права вказує на пріоритетний характер процесуальних норм перед іншими (за винятками, прямо передбаченими Конституцією України) [12].

На практиці ж часто виникали ситуації, коли судді відмовляли громадянам у праві вести відеозйомку, посилаючись на процесуальний закон. А представники громадського проекту «Відкритий суд» стверджували про незаконність таких судових рішень, посилаючись на те, що закон про право на справедливий суд «дозволяє вести відеозйомку без додаткової авторизації суду».

До речі, у законодавстві зарубіжних країн стосовно відеозйомки в суді застосовуються різні підходи. Наприклад, у РФ дозволено знімати лише підсудних і їхніх адвокатів, а в більшості штатів США взагалі заборонено відеозйомку в судах.

Тому це питання потребує нагального вирішення шляхом унесення змін до КПК України або ж до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Причому згадана новела Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та окремі напрями діяльності громадського проекту «Відкритий суд» породжують низку проблемних аспектів, а саме:

1. *Психологічний аспект.* Ідеться про психологічну готовність як суддів, так й учасників провадження до їх відеозйомки. Вони фактично стають «зірками» телеекранів та Інтернету, і не кожен може впоратись із таким своєрідним психологічним тиском. Чого вартує лише загальновідомий приклад судді Р.В. Киреева в т. зв. «газовій справі» Ю.В. Тимошенко.

Це питання порушувалось ще в радянський період, і вже тоді підкреслювалось, що кожен індивідуально ставиться до того, що його знімають на камеру: є судді, яких відеозйомка відволікає від процесу, не дає змоги зосередити всю увагу на судовому провадженні та заставляє думати лише про те, як вони виглядатимуть [13].

Лише із 2014 р. в Національній школі суддів України розпочалася робота щодо професійної психологічної підготовки кандидатів на посаду судді, а також діючих суддів (читається курс «Професійна психологічна адаптація до суддівської діяльності»). Однак окрему увагу варто приділяти підготовці суддів до співпраці з представ-

никами ЗМІ та їх (суддів) психологічній адаптації до того, щоб перебувати в центрі уваги журналістів і відеокамер.

Окрім того, присутність на судовому засіданні людей із відеокамерами (в т. ч. й журналістів) може стати причиною замкнутої поведінки свідка, потерпілого, обвинуваченого, інших учасників провадження. Це зумовлено як психологічними особливостями певного учасника провадження, так і його небажанням широкого розголосу певних відомостей [14, с. 69; 15, с. 118]. Тобто, такі практично необмежені можливості всіх присутніх на відкритому судовому розгляді безперешкодно проводити фотозйомку, відео- та аудіозапис із використанням портативних відео- й аудіотехнічних засобів можуть негативно позначитися на встановленні істини у справі.

2. *Організаційний аспект.* Зокрема, питання про розміщення публіки, членів громадських організацій і представників ЗМІ в залі судового засідання. Ст. 27 КПК України зазначає, що суд зобов'язаний допустити на засідання всіх бажуючих, і така можливість обмежується лише кількістю наявних для публіки місць. Проте виникає запитання: чи не буде така дія сама по собі створювати перешкоди для проведення відкритого судового процесу?

Не менш важливим є й визначення кількості представників ЗМІ, які допускаються на судові засідання. «Надмірна увага» журналістів може негативно позначитись на організації судового розгляду, створювати перешкоди в здійсненні учасниками провадження своїх процесуальних прав та обов'язків.

3. *Професійно-етичний аспект.* Проблемними питаннями в цьому разі є такі: визначення черговості допуску та акредитації представників ЗМІ, котрі під час судового засідання здійснюють свої безпосередні професійні функції; можливість висвітлення й обговорення (надання оцінки) у ЗМІ судової діяльності до набрання законної сили судовим рішенням. Наш законодавець у цих випадках не встановлює жодних обмежень чи критеріїв правомірності таких дій.

Питання черговості доступу представників ЗМІ на судові засідання не виникає взагалі в переважній кількості судових проваджень. Однак судові провадження в т. зв. «резонансних справах», які викликають підвищений громадський інтерес, вимагають урегулювання цього питання.

Як видається, саме завдяки інституту *акредитації* представників ЗМІ в судах можна цивілізовано, а не за принципом «хто скоріше прийшов» вирішити питання доступу до зали суду журналістів, бронювання для них певного відсотка місць у залі судового засідання, які призначені для публіки.

Сам інститут акредитації не повинен будь-яким чином звужувати права журналіста, надані

йому законом. Як правильно зазначає А. Ріхтер, у журналіста не може бути менше прав, ніж в іншого громадянина, і щоб пройти до зали засідань, немає необхідності проходити акредитацію або пред'являти редакційне посвідчення [16, с. 13]. На думку С. Романова й Д. Голованова, акредитація журналіста в органі державної влади (в цьому випадку – суді) покликана впорядкувати, полегшити використання журналістом своїх прав, а також наділити його додатковими правами [10].

Загальні вимоги щодо порядку акредитації журналістів, працівників ЗМІ суб'єктом владних повноважень установлено в Законі України «Про інформацію» [4].

Відповідно до ст. 26 цього Закону, з метою створення сприятливих умов для здійснення журналістами, працівниками ЗМІ професійної діяльності суб'єкт владних повноважень може здійснювати їх акредитацію. Відсутність акредитації не може бути підставою для відмови в допуску журналіста, працівника ЗМІ на відкриті заходи, що проводить суб'єкт владних повноважень (ч. 1). Акредитація журналіста, працівника ЗМІ здійснюється безоплатно на підставі його заяви або подання ЗМІ (ч. 2)

Однак, виходячи зі змісту ч. 3 ст. 26 Закону України «Про інформацію», можемо констатувати, що порядок акредитації повинен визначитися суб'єктом владних повноважень, після чого він підлягає оприлюдненню. Безперечно, без належної правової регламентації механізму акредитації журналістів у судах існує реальна загроза недотримання міжнародних і конституційно-правових стандартів свободи слова. А враховуючи те, що, відповідно до п. 14 ст. 92 Конституції України, судочинство і статус суддів визначаються виключно законами, доходимо висновку, що порядок акредитації журналістів, працівників ЗМІ в судах має бути регламентовано в Законі про судочинство і статус суддів.

Ще одним проблемним питанням, яке виникає в професійно-етичній площині, є *висвітлення та обговорення (надання оцінки) у ЗМІ судової діяльності до набрання законної сили судовим рішенням*.

Стосовно висвітлення судових проваджень до набрання законної сили судовим рішенням особливих застережень не виникає. Певні застереження виникають у зв'язку з можливістю обговорення та оцінки судової діяльності в кримінальному провадженні.

Так, одним із інструментів досягнення мети громадського проекту «Відкритий суд» визначається «надання фахівцями з визнаною діловою репутацією об'єктивної оцінки діям судді, прокурора, адвоката, рівню професіоналізму та дотримання стандартів етики» [7]. На підставі такої «об'єктивної оцінки» проект передбачає створен-

ня дось професійної діяльності тисяч суддів, прокурорів, адвокатів, викриваючи непрофесійність, завідомо незаконні дії та корупцію в судах на шкоду інтересам держави, громадян, бізнесу.

Тобто, суддям надається публічна оцінка якимись «експертами» проекту, порядок відбору яких залишається не зовсім зрозумілим і публічним. Надана оцінка стає доступною для широкої громадськості, що однозначно впливає на формування громадської думки як щодо певного судді, так і щодо провадження, яке він розглядає.

У зв'язку з цим Л. Буднікова й В. Будніков зазначають, що ЗМІ з тих чи інших причин доводять до відома своїх адресатів спотворену, необ'єктивну інформацію, будучи при цьому просто заангажованими однією зі сторін. З урахуванням цього, з метою забезпечення законності й достовірності інформації, що повідомляється, ці автори вважають, що ЗМІ варто рекомендувати утримуватися від будь-яких аналітичних оглядів, власних односторонніх висновків до вступу вироку або будь-якого іншого рішення у справі в законну силу [17, с. 72].

Указану позицію підтримав П. Репешко, зазначаючи, що «іноді бажання спробувати впливати на думку суду за допомогою штучно створеного в засобах масової інформації ажіотажу навколо якоїсь конкретної судової справи, яка, як правило, має недостатню доказову базу, <...> проявляється з боку представників органів державного обвинувачення, досудового слідства або дізнання... Спроби змусити суд під впливом створеної в такий спосіб громадської думки прийняти бажане рішення у справі, по суті своїй суперечать принципу презумпції невинуватості й можуть стати причиною постановлення неправосудних рішень, у тому числі вироків із засудженням невинних. Водночас ці спроби межують із порушенням положень процесуального законодавства, що передбачає втручання в діяльність суду... Також потрібно вважати неприпустимими <...> і спроби інших учасників процесу чинити за допомогою публікацій і виступів у засобах масової інформації <...> тиск на суд викладом своїх версій події, справа про який підлягає судовому розгляду» [18]. Тому, на думку П. Репешка, публікації до закінчення судового розгляду й до постановлення та проголошення у справі судового рішення повинні містити лише інформативну спрямованість фактового характеру.

Існує й інша правова позиція, яка базується на тлумаченні конституційної засади презумпції невинуватості. Згідно з ч. 1 ст. 62 Конституції України, особа вважається невинуватою в учиненні злочину та не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку й установлено обвинувальним вироком суду.

Однак лише суду надано право визнавати людину винною в учиненні злочину з усіма правови-

ми наслідками. Що ж стосується журналістів, які проводять власне розслідування або висвітлюють хід досудового розслідування, то вони, з одного боку, реалізують конституційну норму про свободу масової інформації, а з іншого – виконують професійний обов'язок, інформуючи читачів про обставини, що становлять громадський інтерес. Причому журналісти не належать до категорії осіб, котрі володіють повноваженнями щодо обмеження прав і свобод громадянина. Тому жодна думка журналіста, яку озвучена в теле-, радіоэфірі, міститься в газетній публікації, з огляду на зазначену конституційну норму не може юридично вплинути на право людини вважатися невинуватою [19].

На цих же підставах вважають неправомірною вимогу до мовників «не поширювати інформацію, яка впливає на рішення суду». А пропозиції щодо необхідності додаткового обмеження прав журналістів на поширення інформації, виходячи з можливого порушення ними принципу презумпції невинуватості, а також впливу на рішення суду, вважають необґрунтованою спробою істотно звужити межі свободи масової інформації [19].

Але є ще й третя площина досліджуваної проблеми. Це питання знаходиться й у правовому полі відповідальності суддів. Причому не треба забувати й про Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Вищу раду юстиції, які здійснюють дисциплінарне провадження щодо суддів місцевих та апеляційних судів (Вища кваліфікаційна комісія суддів України) і щодо суддів вищих спеціалізованих судів і суддів Верховного Суду України (Вища рада юстиції). Дисциплінарне провадження щодо судді передбачає такі етапи: здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті, розгляд дисциплінарної справи і прийняття рішення. Така особлива процедура притягнення судді до дисциплінарної відповідальності є однією з найважливіших гарантій його незалежності.

Ураховуючи зазначене, а також те, що засновники громадського проекту «Відкритий суд» позиціонують його діяльність на принципах аполітичності, фаховості, безсторонності (неупередженості) й безоплатності [7], варто відтермінувати всі обговорення і т. зв. «експертні оцінки» судової діяльності в кримінальному провадженні до моменту набрання законної сили судовим рішенням.

Отже, можемо констатувати взаємопов'язаність ефективної реалізації засади гласності кримінального провадження та відновлення довіри до судової системи з боку громадянського суспільства.

Ураховуючи досліджені в статті психологічні, організаційні та професійно-етичні аспекти, мо-

жемо зазначити, що колізія норм ч. 3 ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яка дозволяє використання портативної відеотехніки без дозволу судді, і ч. 6 ст. 27 КПК України, яка передбачає використання без дозволу судді лише портативних аудіозаписуючих пристроїв, має бути вирішена на користь останньої.

Водночас сучасний стан науково-технічного прогресу (в тому числі портативність відеозаписуючої техніки) дає змогу шукати інші шляхи вирішення цієї проблеми. Як приклад можна розглянути впровадження повного фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу (офіційний технічний запис судового засідання).

Завдяки інституту акредитації представників ЗМІ та журналістів у судах можна цивілізовано вирішити питання їх доступу до зали суду, бронювання для них певного відсотку місць у залі судового засідання, які призначені для публіки. А детальний порядок акредитації журналістів, працівників ЗМІ в судах має бути регламентовано в Законі про судоустрій і статус суддів.

Якщо стосовно висвітлення судових проваджень до набрання законної сили судовим рішенням особливих застережень не виникає, то обговорення та оцінювання дій судді в конкретному кримінальному провадженні варто відтермінувати до моменту набрання законної сили судовим рішенням у цьому ж провадженні.

Література

1. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 № 3262-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.
2. Положення про порядок організації доступу до публічної інформації, що знаходиться у володінні Державної судової адміністрації України, затверджене Наказом Державної судової адміністрації України від 06.05.2011 № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dsa.court.gov.ua/dsa/pybinf/nds19/>.
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII (у редакції від 21.05.2015, підстава 317-19) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/para0137#o137>.
5. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 08.04.2014 № 1188-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1188-18>.
6. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/192-19/para0876#n876>.
7. Відкритий Суд // Офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://open-court.org>.
8. Проект «Справедливе правосуддя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fair.org.ua>.
9. Інститут медіа права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medialaw.org.ua>.

10. Романов С. Принцип гласности уголовного судопроизводства и средства массовой информации: историческое развитие и современная проблематика / С. Романов, Д. Голованов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.medialaw.kiev.ua/zmisud/sudanalitika/197/>.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran536#n536>.

12. Кримінальний процес : [підручник] / [Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шилю. – Х. : Право, 2013. – С. 30.

13. Леви А.А. Звукозапись и видеозапись в уголовном судопроизводстве / А.А. Леви, Ю.А. Горинев. – М. : Юрид. лит., 1983. – 112 с.

14. Гласность судебной деятельности по уголовным делам : [учебное пособие] / [В.В. Леоненко, А.И. Миллер, Н.И. Сырий, Г.И. Чангули] ; отв. ред. В.В. Леоненко. – К. : Наук. думка, 1993. – 188 с.

15. Макарова З.В. Гласность уголовного процесса : [монография] / З.В. Макарова ; под ред. З.З. Зинатуллиной. – Челябинск : ЧГГУ, 1993. – 178 с.

16. Рихтер А. Гласность правосудия и права журналистов / А. Рихтер // Законодательство и практика масс-медиа. – 2003. – № 12. – С. 13–17.

17. Будникова Л.И. Гласность уголовного судопроизводства / Л.И. Будникова, В.Л. Будников // Средства массовой информации и правовая культура населения : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Волгоград : ВЮИ МВД России, 1999. – С. 72.

18. Репешко П. Освещение в СМИ судебных процессов как средство обеспечения открытости и гласности судопроизводства (украинский опыт) / П. Репешко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.medialaw.kiev.ua/zmisud/sudanalitika/226/>.

19. Рихтер А. Нормы информационного права и гласность судопроизводства / А. Рихтер [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://old.svobodainfo.org/ru/node/321>.

Анотація

Король В. В. Сучасні форми громадського контролю в судах і їх вплив на реалізацію засадничих положень гласності й відкритості кримінального провадження. – Стаття.

У статті досліджено правову основу діяльності організацій громадського контролю у сфері судочинства, їх вплив на реалізацію засадничих положень гласності й відкритості кримінального провадження, а також проаналізовано новели Закону України «Про судоустрій

і статус суддів» щодо проведення в залі судового засідання фотозйомки, відео- та аудіозапису з використанням портативних відео- й аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду. Запропоновано вирішення колізії норм ч. 3 ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і ч. 6 ст. 27 Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: гласність і відкритість судового провадження, засада, реалізація засади кримінального провадження, громадський контроль.

Аннотация

Король В. В. Современные формы общественного контроля в судах и их влияние на реализацию основных положений гласности и открытости уголовного производства. – Статья.

В статье исследованы правовая основа деятельности организаций общественного контроля в сфере судопроизводства, их влияние на реализацию основных положений гласности и открытости уголовного производства, а также проведен анализ новшества Закона Украины «О судоустройстве и статусе судей» относительно проведения в зале судебного заседания фотосъемки, видео- и аудиозаписи с использованием портативных видео- и аудиотехнических средств без получения отдельного разрешения суда. Предложено решение коллизии норм ч. 3 ст. 11 Закона Украины «О судоустройстве и статусе судей» и ч. 6 ст. 27 Уголовного процессуального кодекса Украины.

Ключевые слова: гласность и открытость судебного производства, принцип, реализация принципа уголовного производства, общественный контроль.

Summary

Korol V. V. Modern forms of public control of the courts and their impact on the realization of the fundamental provisions of the transparency and openness of the criminal proceedings. – Article.

In the article the legal basis for the activities of public control in the sphere of justice, their impact on the realization of the fundamental provisions of the transparency and openness of the criminal proceedings, as well as an analysis Novello Law of Ukraine “On the Judicial System and Status of Judges” to conduct in the courtroom photography, video and audio using portable video and audio technical means without the special permission of the court. A solution of conflict of jurisdiction ch. 3. 11 of the Law of Ukraine “On the Judicial System and Status of Judges” and ch. 6. 27 Code of Ukraine.

Key words: transparency and openness of the criminal proceedings, principle, implementation of the principles of the criminal proceedings, public control.